

BURSA HARAÇÇIOĞLU KİTAPLIĞINDA BULUNAN TÜRKÇE YAZMALAR ÜZERİNE NOTLAR

Dr. TUNCER GÜLENSOY

1971 yılı şubatında, Kurban Bayramı dolayısıyla gittiğim Bursa'da Müze Kütüphanesi ile Bursa İl Halk Kütüphanesi içinde yer alan Çelebi, Orhan, Haraççioğlu kitaplıkları ile eski yazmalar bölümlerini görmek fırsatını elde ettim. Yalnız zamanım dar olduğu için, ancak Haraççioğlu bölümünde yer alan eserlerden Türkçe yazma olanlarının tesbiti ile uğraşım. Yazma kitaplar uzmanı değerli kütüphaneci Mehmet Öz Beyin, kendi tuttuğu tesbit fişlerini de istifademe sunması ile çalışmalarım daha kolay oldu.

Burada tanıtacağım 47 yazmadan 2 tanesi "Çağatayca", diğerleri de Anadolu Türkçesi ile yazılmış veya istinsah edilmiş eserlerdir. Bu arada Türkçe-Farsça-Arapça bir arada olanları da bulunmaktadır. Yazmalardan bir kısmının ciltleri yalnız bir eseri korumamakta, bazı ciltler içersinde 2, 3, 4, 5 ve hatta 9 yazma bir arada yer almaktadır. Bu gibi ciltler de 882/1, 913/2, 779/3, 895/5 v.b. gibi kayıt numaraları ile gösterilmiştir.

Haraççioğlu bölümünde yer alan 47 yazmanın kesin rakam olmadığına bilhassa işaret etmek isterim. Mehmet Öz Bey'e göre bu bölümde daha 5-8 Türkçe yazma bulunmaktadır ki toplam böylece 55'i bulmaktadır.

*
* *

Tanıtılmamızda yer alan yazmalar istinsah edildiği yüzyıllar dikkate alınmadan ikili ayırma tabi tutulmuştur. Daha önce yaptığım istinsah tarihlerine göre ayırımı, yazmalardan bir kısmının tarihlerini kesinlikle tesbit edemediğim için, ayrı bir bölüm halinde göstermeyi yararlı bulmadım. Bunun dışında "yazar" ve "kitap" adlarına göre yaptığım ayırımlardan birincisinde (yazar adı, eser adı ve kayıt numarası) yer almakta; ikincisinde yazmanın bütün özellikleri ile birlikte yazıldığı veya istinsah edildiği yüzyıllar yanında yazarı, müstensihi veya şarihi eldeki bilgiler çerçevesinde gösterilmektedir.

Buradaki tanıtma, henüz bir kataloğu yapılmadığı için, bilim dünyasına o kütüphanede bulunan Türkçe yazmaların neler olduğuna dikkati çekmek amacıyla yapılmış olup, tam bir kataloglamaya göre görülecek eksiklikler buradan doğmaktadır.

YAZAR ADINA GÖRE AYIRIM

- ‘Abdu’llah Dursun-zāde (Feyzī İstanbulī), *Şerh-i Manzūme-i Ferāiz*. (Nr. 615).
 ‘Abu’s-su‘ūd (Muhammed b. Muhammedü'l-‘İmādī), *Fetāvā-i ‘Abu’s-su‘ūd*.
 (Nr. 623/1).
- Açıkbaş Maḥmūd Efendi, bk. Seyyid Maḥmūd b. Seyyid Muhammedü'n-
 Naḫşibendī el-Armavī.
- Aḫkermānī (‘Ali b. ‘Abdu’llahī'l-Aḫkermānī), *Fetāvā-i Aḫkermānī*. (Nr. 362).
 Aḫsarayī (‘Abdü'r-Raḥmān b. Yūsufü'l-Aḫsarayī) “Mütercim”, *‘İmādü'l-İslām*. (Nr. 879).
- ‘Ali Çelebi b. Emru’llah İbnü'l-Ḥināī, *Aḫlāk-i ‘Alāī*. (Nr. 776).
- ‘Aşık Çelebi, Maḥmūd b. Seyyid ‘Alī, *Terceme-i Ravzü'l-Aḫbārī'l-Müntehab min Rebī‘i'l-Ebrār*. (Nr. 898).
- Baba Maḥmūd b. Aḫī Maḥmūd, *Risāle-i ‘Arz-i Ḥāl*. (Nr. 809/3).
- Bāḫī, (Maḥmūd ‘Abdü'l-Bāḫī), *Divān-ı Bāḫī*. (Nr. 927/1).
- Būstanzāde, *Su‘āl berā-yi ḫahve*. “Manzum” (Nr. 623/2).
- Cem b. Sultān Meḥmed Ḥān, *Divān*. (Nr. 913/2).
- Dāvūdü'l-Ḳārşī b. Muhammed, *Şerh-i Ḳaşidätü'n-Nūniye*. (Nr. 851/2).
- Devletoglu Yūsuf Bālikesrī, *Manzūme-i Bidāyetü'l-Hidāye*. (Nr. 558).
- Ebü'l-Faḫl Mūsā b. Hüseyin b. ‘İsa el-İzniki, *Enfesü'l-Cevāhir*. (Nr. 142).
- Gaybī er-Rūmī, Şun‘u’llah b. ‘Abdu’llahü'l-Ḳütāhī, *Hudā Rabbim Ḳaşidesi*. (Nr. 868/2).
- Hācib-zāde Muhammed b. Muştafā el-İstanbulī, *Ferāiz-i vāfiyye*. (Nr. 596).
- Ḥāḫānī (Maḥmūd b. ‘Abdü'l-Celīl), *Hilye-i Ḥāḫānī*. (Nr. 907).
- Ḥayru’llah b. Hayre’d-Dinü'l-Ḳārī Ḥatīb-i Aysofya, *‘Umdetü'l-‘İrfān fī Vaşfi Hurūfi'l-Ḳur‘ān*. (Nr. 720).
- Hızır Bey, krş, *Şerh-i Ḳaşidätü'n-Nūniye*. (Nr. 851/2).
- İbnü'l-Ḳāsım Muhammed b. Ḳāsım b. Ya‘ḫūbī'l-Amāsī, (Mütercimi: ‘Aşık Çelebi, Maḥmūd b. Seyyid ‘Alī), *Terceme-i Ravzü'l-Aḫbārī'l-Müntehab min Rebī‘i'l-Ebrār*. (Nr. 898).
- Ḳarababa-zāde İbrāhimü'l-Bursāvī, krş. *Risāle fī Zikri İsmi'z-Zāt ‘alā Ṭarika-tü'n-Naḫşibendiyye*. (Nr. 779/3), *Risāle-i Vaşl u Faşl*. (Nr. 779/2).
- Kemālpāşā-zāde, Aḫmed b. Süleymān, *Deḫāi'kü'l-Ḥaḫā'ik*. (Nr. 882/1), *Risāle-i Yāiyye*. (Nr. 882/2).

- Kōnavî ('Ali eş-Şabrî el-Kōnavî), *Şerh-i Vaşîyyet-nâme*. (Nr. 895/1).
 Kurd Muştafa Efendi, *Şerh-i Muḳaddimetü'l-Cezeri*. (Nr. 736/2).
 Lâmi'î (Maḳmūd b. 'Osmān b. 'Alî), *Münşe'ât-i Lâmi'î*. (Nr. 938), *Şerefü'l-İnsân*. (Nr. 941).
 Muḳbil b. 'Abdu'llahü's-Seyfî Çerkesü'l-Muḳammedî el-Melikî el-Nāsirî (?), *Şerhü'l-Menār fî 'ilmi 'uşul*. (Nr. 697). "Çağatayca"
 Muḳammed b. Aḳmedü'z-Zāhid, *Fıḳıḳ Kitabı*. (Nr. 553). "Çağatayca"
 Muḳammed Murādü'l-Buḳārî, *Risāle fî Zikri İsmi'z-zāt 'alā Tarîḳati'n-Naḳşibendîyye*. (Nr. 779/2).
 Raḳmetu'llah b. 'Abdu'llah Naẓimā el-Buḳārî (?), *Tecvîd*. (Nr. 739/1).
 Rusūḩu'd-Dîn İsmā'îl b. Aḳmedü'l-Anḳaravî, *Vāridatü'l-İlāhiye ve Kelimātü'l-İlhāmîye*. (Nr. 883/1).
 Salāh b. Mubārekü'l-Buḳārî, (Mütercimi: Süleyman 'İzzî), *Terceme-i Enîsü't-tālibîn ve İddatü's-Sālikîn*. (Nr. 845).
 Şālih b. 'Abdu'llah, *Cerîde-i Ferāiz*. (Nr. 594).
 Seydî 'Abdu'llah, *Risāle-i Ahlāk*. (Nr.).
 Seyyîd Maḳmūd b. Seyyîd Muḳammedü'n-Naḳşibendî el-Armavî (Açıkbaş Maḳmūd Efendi), *Güzide fî 'ilmi't-tecvîd*. (Nr. 735/1).
 Sinān Ketḩüdā, *Nüzḩetü'l-Lebib ve Tuḩfetü'l-Ġarîb*. (Nr. 895/5).
 Sinānü'd-Dîn Yūsuf b. Ya'ḳub Sinānü'l-ḩalvetî, *El-ḩacc 'Anî'l-Ġayr*. (Nr. 586/2), *Menāsik-i ḩacc*. (Nr. 586/1).
 Süleymān 'İzzî (Mütercim), *Tercüme-i Enîsü't-Tālibîn ve İddatü's-Sālikîn*. (Nr. 845).
 Sürürî (Muştafa b. Şa'bān), *Baḩrü'l-Ma'ārif*. (Nr. 914), *Şerh-i Şebistān-i ḩayāl*. (Nr. 910).
 Şātır-zāde Muḳammed b. Yaḩyā el-Mar'aşî, *Enfe'anî*. (Nr. 718).
 Şem'î (Şem'ullah Prizrîni), *Şerh-i Bahāristān*. (Nr. 942).
 Şemsü'd-Dîn Muḳammed b. ḩamza el-Fenārî, *Tercemetü's-Şuruḩi's-Şalāt*. (Nr. 895/9).
 Vehbî-i Yamānî, *Tefsîrü'l-Kur'an ve Tenvîrü'l-'İrfān*. (Nr. 105).
 Yaḩyā b. Zeḳeriyā b. Bayrām (Şeyḩü'l-İslām), *Fetāvā-i Yaḩyā Efendi*. (Nr. 361).
 Yazıcıoğlu Mehmed, *er-Risāletü'l-Muḳammedîye*. (Nr. 774).

ESER ADINA GÖRE AYIRIM

أَخْلَاقِ عِلَائِي *Ahlāk-i 'Alāi* (H. 963/M. 1547)

(Nr. 776)

20, 4 × 13 (14, 1 × 8, 4) sm. en-boyunda; 151 yaprak, her sahifede 17 satır. Meşin cild içinde, salbek şemseli, miklepli.

'Alī Çelebi b. Emru'llah ibnü'l-Hināi (H. 916-979/M. 1510-1571)'nin olan eser, H. XI. asırda talik hattı ile istinsah edilmiş.

الْكِتَابُ الْمَحْمَدِيَّةُ *er-Risāletü'l-Muhammediye*

(Nr. 774)

15 × 21, 2 (16 × 8, 7) sm. en-boyunda; 223 yaprak, her sahifede 21 satır. Yıldızlı salbek şemse ve zencirekli, fersûde miklepli, iç ve dış meşin kaplı.

Yüsufü'l-Kâtib adlı hattat tarafından H. 1131/M. 1718'de talik hattı ile istinsah edilmiş. Serlevha ve cedveller müzehhep.

Kayıt fişinde müellifi Yazıcıoğlu Maḥmūd (H. ? - 855 "M. 1451") olarak geçiyor. Yazıcıoğlu Meḥmed olarak düzeltilmesi gerekir.

بَحْرُ الْمَعَارِفِ *Bahrü'l-Ma'ārif* "Bilgiler Denizi"

(Nr. 914)

21 × 15, 8 (14, 2 × 8, 7) sm. en-boyunda; 127 yaprak, her sahifede 19 satır. Şemseli, meşin cildli. İçinde 17 daire ve şekil var. H. 1082/M. 1671'de hattat Halife b. 'Abdu'llah tarafından istinsah edilen eser, Sürürî (Muştafa b. Şa'bān) (H. ? - 966 "M. 1558")'ye ait.

جَرِيدَةُ فَرَائِضٍ *Ceride-i Ferāiz* "Miras hukuku"

(Nr. 594)

23, 5 × 15, 6 (16, 3 × 5, 8) sm. en-boyunda; 84 yaprak, her sahifede 18 satır. Cildi: sırt miklep sırtı meşin, mukavva.

Türkçe-Arapça olarak talik hattı ile yazılmış olan eserin müellifi Şālih b. 'Abdu'llah'tır. Bir çok kere basılmış olan eserin edebî değeri yoktur.

دَقَائِقُ الْحَقَائِقِ Dekā'ikü'l-hakā'ik "Hakikatların ince olan yönleri
(incelikleri)" (Nr. 882/1)

19 × 11, 7 (13 × 6, 2) sm. en-boyunda; 113 yaprak, her sahifede 21 satır. Şemseli, miklepli meşin cild içersinde.

H. XI. asır başlarında talik hattı ile istinsah edilmiş olan eserin müellifi Kemālpāşā-zāde, Ahmed b. Süleymān (H. 873-940/M. 1468-1533)'dir.

Dīvān

(Nr. 913/2)

26 × 17, 5 (18 × 10) sm. en-boyunda; 93-186 yaprak, her sahifede 15 satır. Cildi: salbek şemseli, köşebendli, meşin, H. XI. asırda talik hattı ile istinsah edilmiş. Baş tarafında 4 yaprak boş. Başlık ve cedveller nefis müzehhep ve müzeyyen.

Şâiri Cem b. Sultān Mehmed Hān (H. 864-900/M. 1459-1494)'dir.

Dīvān-ı Bākī

(Nr. 927/1)

19, 8 × 12, 3 (13, 3 × 8) sm. en-boyunda; 121-3 yaprak, her sahifede 11 satır. Şemseli, meşin cilt içersinde; talik hattı ile yazılmış. İçersinde eksik yapraklar var. Sonunda 7 sayfa beytler ve tarih düşürmeler mevcut.

Şâirinin asıl adı Maḥmūd 'Abdü'l-Bākī (H. 933-1008/M. 1526-1599)'dir.

الْحَجَّ عَنِ الْغَيْرِ El-Hacc 'Ani'l-Gayr "Başkasının yerine Hacc"

(Nr. 586/2)

18, 6 × 12, 5 (13, 2 × 7, 4) sm. en-boyunda; 74-83 yaprak, her sahifede 15 satır. Miklepli, meşin cild içersinde. İbrahimü'l-Faḫavî adlı hattat tarafından nesih hattı ile istinsah edilmiş.

Müellifi Sinānü'd-Din Yūsuf b. Yūsuf b. Ya'qūb Sinānü'l-Ḥalvetî (H. ? - 989 "M. 1581")'dir.

اَنْفَسُ الْجَوَاهِرِ Enfesü'l-Cevāhir "Mücevherlerin en nefisi"

(Nr. 142)

30, 2 × 21 (19, 5 × 12, 5) sm. en-boyunda; 307 yaprak, her sahifede, beyaz kâğıt üzerine nesih kırması hattı ile harekeli olarak 17 satır. H. 958

(M. 1551)'de istinsah edilmiş olan eser, Kehf sûresinin 27. âyetinden Yâsin'e kadar devam etmektedir. Âyetler kırmızı mürekkep ile. Son iç kapakta "Yâr Ahmed Dâî" kaydı var.

Eser, Ebü'l-Fazl Mûsâ b. Hüseyin b. 'İsa el-İznîkî'nindir. *Tefsirü'l-Lübâb* (bir şeyin özünün açıklanması) tercümesi olduğunu Ulucâmi 435-36 No. da yazmaktadır. Müellif adı oradan alınmıştır.

Bu nüsha *Enfesü'l-Cevâhir* adlı tanınmış tefsirin 3. cildir.

فَرَائِضٍ وَأَفِيَّةٍ *Ferâiz-i Vâfiyye* "Yeterli miras hukuku kitabı"

(Nr. 596)

20, 4 × 14, 8 (16 × 8, 4) sm. en-boyunda; 54 yaprak, her sahifede 21 satır. Cildi: sırt, miklep sırtı meşin, mukavva. Mehmed adlı bir hattat tarafından H. 1118 (M. 1706)'de Konstantiniye (İstanbul)'de, tâlik hattı ile istinsah edilmiş.

Sacâvendî'nin *Ferâiz*'ine dayanan eser, Sirkeciâde Hüseyin Efendi'nin talebesi olan Hâcibzâde Muhammed b. Muştafa el-İstanbûlî (H. ? - 1100 "M. 1688") tarafından, hocasının tahrîratından aldığı notların Türkçeye tercümesidir.

Fetāvâ-i Ebū's-su'ūd

(Nr. 623/1)

24 × 17, 6 (17, 8 × 13, 3) sm. en-boyunda; 251 yaprak, her sahifede 21 satır. Şemseli, miklepli, meşin cild içersinde.

Tanınmış şeyh'ül-islâmlardan Ebū's-su'ūd (Muhammed b. Muhammedü'l-'İmâdî) (H. 896-982/M. 1490-1574)'un Türkçe fetvâlarını ihtiva eden eser, müellifin yaşadığı asırda okunaklı ve güzel siyâkat hattı ile istinsah edilmiş. *Keşfü'-Zünûn*'da, eserin H. 998/M. 1589'da ölen Veli Yegân'ın tertibi olduğu kaydı var.

Fetāvâ-i Akkirmânî

(Nr. 362)

26, 5 × 16, 8 (16, 2 × 9, 5) sm. en-boyunda; 2-316 yaprak, her sahifede 23 satır. Şemseli, meşin cildli; miklep fersûde. Talik hattı ile istinsah edilmiş.

Şeyh'ül-İslâm 'Ali (b. 'Abdu'llah) el-Akkirmânî (H. ? - 1028 "M. 1618")

nin fetvâlarını ihtiva eden eser, Derviş Mehmed b. Hasan tarafından H. 1040/M. 1630'da toplanmış.

Fetāvā-i Yahyā Efendi

(Nr. 361)

28, 4×18 (21×10, 6) sm. en-boyunda; 3-322 yaprak, her sahifede 25 satır. Cildi: salbek kabı meşin. Rika benzeri talik hattı ile istinsah edilmiş.

Şeyhü'l-İslâm Yahyâ b. Zeķeriyâ b. Bayrâm (H. 999-1053/M. 1590-1647)'in fetvâları olup, Mehmed b. 'Abdü'l-Ḥalîm Bûrsavî tarafından toplanmıştır.

كُزَيْدَةُ فِي عِلْمِ التَّجْوِيدِ *Güzide fi 'ilmi't-tecvîd* "Tecvid ilminde seçkin kitap" (Nr. 735/1)

20 × 13, 5 (14, 6 × 8, 6) sm. en-boyunda; 1-2-46 yaprak, her sahifede 19 satır. Cildi: sırt, miklep sırtı meşin, mukavva. Hattat Molla Mehmed. b. Bayezid tarafından H. 1155 (M. 1742) tarihinde nesih kırması ile istinsah edilmiş olan eserin 6b sayfasında bir şekil bulunmakta.

Müellifi Açıkbaş Maḥmūd Efendi adıyla de tanınan Seyyid Maḥmūd b. Seyyid Maḥammedü'n-Naḫşibendî el-Armavî (ölm. H. 1077/M. 1666)'dir.

حِلْيَةُ خَاقَانِي *Hilye-i Ḥākānî* "Ḥākānî'nin hilyesi"

(Nr. 907)

20, 6 × 12, 8 (17, 2 × 10, 2) sm. en-boyunda; 20 yaprak, her sayfada 17 satır. Mukavva cild içersinde, Manzum olup, H. XIII. asırda rik'a hattı ile istinsah edilmiş.

Müellifi Ḥākānî (Maḥmūd b. 'Abdü'l-Celîl) (H. ? - 1015 "M. 1606")'dir.

Hudā Rabbim Kaşidesi

(Nr. 868/2)

20, 6 × 14, 5 (14, 8 × 7, 4) sm. en-boyunda, mukavva cild içersinde, miklep sırtı meşin. 38b-39 yaprak, her sahifede 21 satır. H. XI. (?) asırda nesih hattı ile istinsah edilmiş.

Başka yerden tesbit edilen kayda göre, müellifi Ğaybî er-Rūmî, Şun'u'l-lah b. 'Abdu'llahü'l-Ḳütāhî'dir (H. ? - 1008 (?) "M. 1599").

عِمَادُ الْإِسْلَامِ 'Imādü'l-İslām "İslâm'ın temelleri"

(Nr. 879)

29, 4 × 18, 5 (20, 6 × 11, 8) sm. en-boyunda, ebrû kâğıt kaplı mukavva cild içersinde ve sırtı meşin. 274 yaprak, her sahifede 19 satır. H. 1060 (M. 1650) yılında hattat Mehmed b. İbrâhim tarafından nesih hattı ile istinsah edilmiş.

Eser, 'Abdü'l-'Azîz'in 'Umdetü'l-İslām adlı eserinin tavsian tercümesi olup, mütercimi 'Abdü'r-Raḥmân b. Yūsufü'l-Aḫsarâyî'dir.

انْفَعَانِي Enfe'anî "Bana yararlı ol"

(Nr. 718)

19, 8 × 14 (13, 6 × 8) sm. en-boyunda; 199 yaprak, her sayfada 15 satır. Şemseli, miklepli, meşin cild içersinde. Sayfa 1b, 2a başlık cedvelleri âdi tezhipli olup, hattı nesihdir. 1 yaprağı miklepten zedelenmiş.

Şâtîrzâde Muḥammed b. Yaḫyâ el-Mar'aşî'nin olan eserin adı kayıt defterine ve sonradan yazılan kayıtlara *Anfa'î* olarak geçirilmiş. *Osmanlı Müellifleri*'nde de aynı isim ile gösterilmektedir.

مَنْظُومَةُ بَدَايَةِ الْهَدَايَةِ Manzûme-i Bidāyetü'l-Hidāye "Bidāyetü'l-

Hidāye adlı fıkıh eserinin manzum şekli"

(Nr. 558)

17 × 11, 8 (13, 6 × 8, 1) sm. en-boyunda; 239 yaprak, her sahifede 15 satır. Şemseli, miklepli, meşin cild içersinde.

H. 949 (M. 1542)'de talik hattı ile istinsah edilmiş olan eser Devlet oğlu Yūsuf Bâhḫâsrî'nin olup, bir eşi "genel 17767" numarada kayıtlıdır. Bu iki nüsha arasında 1710 beyit farkı olup, eşi 5868 beyittir.

مَنْاسِكُ حَجِّجِ Menāsik-i Hacc "Hac'da yapılacak merasimler"

(Nr. 586/1)

18, 6 × 12, 5 (13, 2 × 7, 4) sm. en-boyunda; 73 yaprak, her sayfada 15 satır. Miklepli, meşin cild içersinde. Nesih hattı ile istinsah edilmiş olan eserin müellifi Sinānü'd-Dîn Yūsuf b. Ya'ḫûb Sinānü'l-Ḥalvetî'dir. (H. ? - 989 "M. 1581").

Müellifin, *İhya'ü'l-Hacc* ve *el-Hacc 'Ani'l-Ġayr* adlı eserleri de vardır.

Münşe'ât-ı Lâmi'i

(Nr. 938)

21, 5 × 15, 5 (15, 2 × 9) sm. en-boyunda; 159 yaprak, her sayfada 15 satır. Sırtı meşin mukavva cild içersinde. Hattat Mehmed b. Mesîh Bey tarafından H. 969 (M. 1561)'de Belgrad'da talik hattı ile istinsah edilmiş.

Şâirinin asıl adı Maḥmūd b. 'Oşmān b. 'Alî'dir (H. 877-938/M. 1472-1531).

نُزْهَةُ اللَّيْبِ وَتَحْفَةُ الْغَرِيبِ *Nüzhetü'l-lebîb ve Tuḥfetü'l-ğarîb*

“Akıllının gezintisi ve kimsesize verilen hediye”

(Nr. 895/5)

21, 4 × 14 (17 × 9, 7) sm. en-boyunda; 118-122 yaprak, her sayfada 23 satır. Cildi: salbek şemseli, zencirekli, meşin. Nesih kırması hattı ile istinsah edilmiş. Manzum *Kırk Hadîs*'dir.

Kaynaklarda tesadüf edilemeyen eserin müellifi Sinān Keṭḫüdā'dır. *Sicill-i 'Oşmāni*'de: “1015'te (M. 1606) ölen Sinān Paşa, Yemenli Hasan Paşa'nın kethüdasıdır” kaydı bulunmaktadır. Bu kişi olması muhtemeldir.

رِسَالَهُ فِي ذِكْرِ اسْمِ الذَّاتِ عَلَيَّ طَرِيقَةَ النَّقْشِبَنْدِيَّةِ

Risāle fî zikri İsmi'z-Zât 'alā Tarîkatî'n-Nakşibendiyye

“Nakşibendi tarikatine göre, Allah'ın zât isminin söylenmesi hakkında risâle”

(Nr. 779/3)

21, 7 × 16 (18 × 12) sm. en-boyunda; 40b-42 yaprak, her sahifede 19 satır. Cildi: sırt, miklep sırtı meşin, mukavva. Müellifi Murādü'l-Buḫārî (ölm. H. 1132 “M. 1719”) olan eser, nesih kırması hattı ile istinsah edilmiş.

Asıl müellifinin Kārābāzāde İbrāhîmü'l-Bürsāvî olduğu tahmin edilen eser Hamîş'te yazılmış olup, sözleri Muḥammed Murādü'l-Buḫārî'nindir.

رِسَالَةٌ اِخْلَاقٌ *Risāle-i Aḥlāk* "Ahlāk risālesi"
(Nr. 895)

21, 4 × 14 (17 × 9, 7) sm. en-boyunda; 66–111 yaprak, her sayfada 23 satır. Cildi: salbek şemseli, zencirekli, meşin. Hattı, nesih. Müellifi Seydî 'Abdullah.

رِسَالَةٌ عَرَضِ حَالٍ *Risāle-i 'arż-i ḥāl*
(Nr. 809/3)

15, 4 × 10, 5 (12 × 6, 9) sm. en-boyunda; 112–115 yaprak, her sayfada 22 satır. Meşin cildli, miklepli. Talik hattı ile istinsah edilmiş.

Müellifi Baba Maḥmūd b. Aḥî Maḥmūd.

رِسَالَةٌ وَصْلِ وَفَصْلِ *Risāle-i Vaşl u Faşl* "Ayrırma ve birleştirmenin kitabı" (Nr. 779/2)

21, 7 × 16 (18 × 12) sm. en-boyunda; 60b–63 + 1 yaprak, her sayfada 19 satır. Cild: sırt, miklep sırtı meşin, mukavva. Müellifi İbrāhimü'l-Bürsavî (ölm. H. 1135/M. 1722). Yazısı müellif hattı olup, taliktir.

رِسَالَةٌ يَائِيَّةَ *Risāle-i yāiyye* "(ye) redifli manzūme"
(Nr. 882/2)

19 × 11, 7 (13 × 6, 2) sm. en-boyunda; 113–131 + 1 yaprak, her sayfada 21 satır. Şemseli, miklepli, meşin cild içersinde. Talik hattı ile istinsah edilmiş olup, sonunda Farsça manzum ravza vardır.

Müellifi Kemālpāşāzāde (Aḥmed b. Süleymān)'dir (H. 873–940/M. 1468–1533).

سُؤَالٌ بَرَاءَ قَهْوَةٍ *Su'al berā-yi kahve*
(Nr. 623/2)

24 × 17, 6 (18 × 8, 7) sm. en-boyunda; 251b–253 yaprak, her sayfada 21 satır. Şemseli, miklepli, meşin cild içersinde.

Büstānzāde'nin H. 1000 (M. 1591) yılında telif ettiği eser, nesih kırmısı hattı ile istinsah edilmiş. Manzumdur.

شَرَفُ الْإِنْسَانِ *Şerefü'l-İnsân* “İnsanın şerefi”

(Nr. 941)

19, 4 × 12, 6 (12, 8 × 7, 4) sm. en-boyunda; 20 + 2-202 yaprak, her sayfada 19 satır. Salbek şemseli, cedvelli, miklepli, iç ve dış meşin cild içerisinde. Hattat Memi b. Hamza Vardârî tarafından H. 958 (M. 1551)'de talik hattı ile istinsah edilmiş. Başında 20 yaprak *Tezkire-i Latîfî*'den.

Müellifi Maḥmūd b. 'Oṣmān b. 'Alî Lāmi'î'dir (H. 877-938/M. 1472-1531).

شَرْحُ فَرَائِضِ مَجْمَعِ الْبَحْرَيْنِ

Şerhü Ferāizi Mecma'ü'l-Bahreyn “*Mecma'ü'l-Bahreyn* adlı kitabın *Ferāiz* kısmının şerhi”

(Nr. 599/1)

20, 8 × 14, 3 (17, 2 × 10, 5) sm. en-boyunda; 72 + 48 yaprak, her sayfada 21 satır. Sırtı meşin mukavva cild içersinde. H. 1078 (M. 1667)'de talik hattı ile istinsah edilmiş. Sonunda, 48 yaprak, *Ferāiz*'den Arapça noksan bir şerh var.

Keşfü'z-Zünun eserden bahsederse de müellifinin adını vermez.

شَرْحُ بَهَارِ سِتَّانِ *Şerh-i Bahāristān*

(Nr. 942)

19 × 13, 2 (15, 3 × 9, 6) sm. en-boyunda; 74 yaprak, her sayfada 23 satır. Âdi meşin cild içersinde.

Şem'î (Şem'u'llah Prizrîni) (ölm. H. 1000/M. 1591)'nin olan eser, H. 1010 (M. 1601)'de hattat Maḥmūd tarafından talik hattı ile istinsah edilmiş.

شَرْحُ أَشْكَالِ الْفَرَائِضِ *Şerh-i Eşkalü'l-Ferāiz*

“Miras hukukunun şekillerinin (veya: müşkillerinin) açıklanması”

(Nr. 599/2)

20, 5 × 14, 3 (14, 8 × 7, 4) sm. en-boyunda; 121-148 + 3 yaprak, her sayfada 19 satır. Mukavva cild içersinde olup, sırt meşindir. Talik hattı ile istinsah edilmiş.

شرح منظومة الفرائض *Şerh-i Manzûmetü'l-Ferâiz*

“*Ferâiz* manzûmesinin şerhi”

(Nr. 615)

15, 6 × 8, 5 (11, 2 × 4, 7) sm. en-boyunda; 3-97 yaprak, her sayfada 19 satır. Şemseli, miklepli ve içi-dışı meşinle kaplı cild içersinde. Bazı yaprakları zedelenmiş olan eser, H. XI. asırda talik hattı ile istinsah edilmiş olup, manzume kırmızı mürekkep ile yazılı.

Secâvendî'nin *Ferâiz*'inin şerhi olan eserin şârihi 'Abdu'llah Dursun-zâde (Feyzî İstanbulî) (ölm. H. 1019/M. 1610)'dir.

شرح مقدماته الجزري *Şerh-i Muḳaddimetü'l-Cezerî*

“Cezerî'nin önsözünün açıklaması”

(Nr. 736/2)

20 × 14 (14, 8 × 8, 2) sm. en-boyunda; 41-61 yaprak, her sayfada 23 satır. Cildi: sırt, miklep sırtı meşin, mukavva. Hattat Muştafa tarafından H. XII. asırda istinsah edilmiş olan eser talik hattı ile yazılmış.

Eserin şârihinin veya müstensihinin Kurd Muştafa Efendi olması ihtimali vardır.

Cezerî, Timur zamanında yaşamış olup, asıl adı İbn Muhammed el-Cezerî'dir. “Kırâ'at” hakkında eseri vardır.

شرح شبستان خیال *Şerh-i Şebistân-i Ḥayâl*

“*Şebistân-i Ḥayâl* (Hayal gecesi) adlı eserin şerhi”

(Nr. 910)

19 × 12, 1 (13 × 6, 9) sm. en-boyunda; 263 yaprak, her sayfada 17 satır. Cildi: şemseli, cedvelli, miklepli, meşin. Hattat Mehmed b. Bâyezid tarafından talik hattı ile istinsah edilmiş. Yazı güzel.

Müellifi (Muştafa b. Şa'bân) Surürî'dir (ölm. H. 965/M. 1557).

Şerh-i Vaşîyyet-nâme

(Nr. 895/1)

21, 4 × 14 (16, 8 × 8, 9) sm. en-boyunda; 61 + 1 yaprak, her sayfada 23 satır. Cildi: salbek şemseli, zencirekli, meşin. Kısmen harekeli olan eser,

nesih hattı ile istinsah edilmiş. Sonunda fevaid var. Birgili Mehmet Efendi risalesinin şerhi olan eserin müellifi 'Alî-üş-Şabri el-Ḳonavî'dir.

Birgili Mehmed Efendi aslen Balıkesirli olup Ḳānunî zamanında yaşamıştır ve Şeyhülislâm 'Abū's-su'ūd Efendi ile münakaşaları vardır.

Şerh-i Ḳaşidetü'n-Nūniye "(nun) redifli kasidenin şerhi"
(Nr. 851/2)

22, 8 × 16, 4 (16 × 8, 7) sm. en-boyunda; 26 + 66 yaprak, her sayfada 55 satır. Mukavva cild içersinde, fersûde. Rika hattı ile istinsah edilmiş.

Hızır Bey'in kasidesinin Türkçe şerhi olup, dağınıktır. Müellifi Dāvādü'l-Ḳarşî b. Muḥammed olup, H. 1169 (M. 1755) tarihlidir.

Tecvîd
(Nr. 735/2)

20 × 13, 5 (14, 6 × 8, 6) sm. en-boyunda; 47-67 yaprak, her sayfada 17 satır. Cildi: sırt, miklep sırtı meşin, mukavva. Eser H. 1069 (M. 1658) yılında hattat Hasan Seyyîd tarafından nesih hattı ile istinsah edilmiş. Konusu kiraata ait.

Eserin aslı 64b sayfada bittiği halde, diğer sayfalar da aynı konuyu kapsadığı için, aynı numarada gösterilmiş.

Tecvîd
(Nr. 739/1)

19, 7 × 13, 7 (16, 8 × 8, 8) sm. en-boyunda; 27 yaprak, her sayfada 13 satır. Cildi: sırt, miklep sırtı meşin, mukavva. Nesih hattı ile istinsah edilmiş.

Eserin başında *Tecvîd-i Raḥmetu'llah* kaydı bulunduğu için, müellifinin, H. 1165 (M. 1751), de İstanbul'da ölen Raḥmetu'llah b. 'Abdu'llah Nazîmâ el-Buḥârî olması ihtimali vardır.

تَفْسِيرُ الْقُرْآنِ وَ تَنْوِيرُ الْعِرْفَانِ

Tefsîrü'l-Ḳur'ân ve Tenvîrü'l-'İrfân
"İrfanın aydınlığı ve Ḳur'ân'ın tefsiri"
(Nr. 105)

30, 8 × 21, 4 (25, 7 × 15, 7) sm. en-boyunda; 454 yaprak, her sayfada 29 satır. Hattı: müellif hattı, siyâkat; metin nesih yazı ile.

H. 1039 (M. 1629)'da istinsah edilen eser, Vehbî-i Yamânî'nin olup, *Naql sûresinin sonuna kadar 'Abdü'l-Ķâdir b. 'Oşmân Biğavî'nin Ma'âlim et-Tenzîl* (Cebrâil'in bildirdiklerinin izleri) adlı eserinin tefsirine dayanır.

Sayfa 217a'da "Ma'âlim et-Tenzîl fi 'Avâlim et-Te'vîl" (Cebrâil'in bildirdiklerinin izleri içinde ilimlerin aslına rücuu) kaydı ile "2. cild" yazısı bulunmaktadır.

تَرْجَمَةٌ رَوْضُ الْأَخْبَارِ الْمُنْتَخَبِ مِنْ رَبِيعِ الْأَبْرَارِ

Terceme-i Ravzü'l-Ahbârî'l-Müntehab min Rebi'î'l-Ebrâr

"Ravzü'l-Ahbârî'l-Müntehab min Rebi'î'l-Ebrâr adlı eserin tercümesi"

28, 5 × 16, 6 (21, 2 × 10, 4) sm. en-boyunda; 135 yaprak, her sayfada 25 satır. Cildi: salbek şemseli, meşin; kurt yenikli. Cedveller tezhipli, Hattat Ķâdı-zâde Mehmed b. 'Abdu'llah Filbevî tarafından H. 1061 (M. 1650)'de nesih hattı ile istinsah edilmiş.

İbnü'l-Ķâsım Muhammed b. Ķâsım b. Ya'Ķübü'l-Amâsî (H. 864-940/M. 1450-1533) tarafından telif edilen eser, II. Selim'in emriyle 'Aşık Çelebî (MaĶmûd b. Seyyîd 'Alî) (H. 924-979/M. 1518-1571) tarafından Türkçeye tercüme edilmiş.

تَرْجَمَانِ أَنْيَسِ الطَّالِبِينَ وَ عِدَّةِ السَّالِكِينَ

Tercemân-i Enîsü't-Ṭâlibîn ve 'İddetü's-Sâlikîn

(Nr. 845)

21, 8 × 14, 2 (14, 2 × 7, 1) sm. en-boyunda; 139 yaprak, her sayfada 21 satır. Meşin cildli, şemseli, zencirekli, miklepli; 1-2. sayfaların başlık ve cedvelleri adî tezhipli.

Müellifi Şalâh b. Mübârekü'l-BuĶârî (ölm. H. 739/M. 1328), mütercimi Süleymân 'İzzî (ölm. H. 1168/M. 1754) olan eser, H. 1170 (?) (M. 1756) yılında talik hattı ile istinsah edilmiş. 136b sayfadan itibaren Ķoca 'Abdu'llah'ın *Mütercem Risâlesi* de esere dahildir.

تَرْجَمَةُ سُورَةِ شُرُوطِ الصَّلَاةِ Tercemetü Şurûṭi's-Şalât "Şurûṭi's-Şalât

adlı eserin tercümesi" (Nr. 895/9)

21, 4 × 14 (17 × 9, 7) sm. en-boyunda; 143-145 yaprak, her sayfada 23 satır.

Manzum olan eser, nesih kırması hattı ile istinsah edilmiş. Müellifi, Şemsü'd-Din Muhammed b. Hamza el-Fenârî (H. 751-834/M. 1350-1430)'dir.

Osmanlı Müellifleri'nde, H. 1200 (M. 1785) yıllarında ölen Şumnulu Hâfız Hilmi'nin de manzum *Şurûti-ş-Şelât*'ı bulunduğu kaydı vardır.

عُمْدَةُ الْعَرِيقَانِ فِي وَصْفِ حُرُوفِ الْقُرْآنِ

'*Umdetü'l-İrfân fî Vâsfi Hurûfi'l-Kur'ân* (H. 943/M.1536)

(Nr. 720)

20, 2 × 14, 3 (13, 3 × 8, 3) sm. en-boyunda; 104 yaprak, her sayfada 15 satır. Şemseli, miklepli, meşin cild içersinde. Metin kırmızı mürekkep ile yazılmış.

Müellifi Hayru'llah b. Hayre'd-dinü'l-Kârî Hatîb-i Aysofya olan eser, H. 972/M. 1564 yılında nesih hattı ile şerhedilmiş. *Keşfü'z-Zünûn*'da eserin şârihinin müellif olduğu kaydı bulunmaktadır.

وَأَرْدَاتُ الْإِلَهِيَّةِ وَكَلِمَاتُ الْإِلَهَامِيَّةِ

Vâridâtü'l-İlâhiyye ve Kelimâtü'l-İlhâmiyye

(Nr. 883/4)

19, 7 × 12, 1 (19, 5 × 11, 4) sm. en-boyunda; 48-50 + 10 yaprak, her sayfada 20 satır. Cildi: sırt, miklep sırtı meşin, mukavva. Arapça-Türkçe-Farsça olarak, talik hattı ile istinsah edilmiş. Sonunda 4 boş ve 10 yaprak fetvâ var.

Müellifi Rüsûhe'd-din İsmâ'il b. Aḥmedü'l-Anḫaravî (ölm. H. 1041/M. 1631),dir.

Çağatayca iki yazma:

Fıkıh Kitabı

(Nr. 553)

24, 8 × 18, 6 (19, 3 × 14, 6) sm. en-boyunda; 137 yaprak, her sayfada 21 satır. Mukavva, fersude cildli ve delikli. Başu ve sonu noksan, tamir görmüş, Nesih-talik hattı ile istinsah edilmiş.

Muḥammed b. Aḥmedü'z-Zâhid tarafından 106 kitaptan toplanarak önce Farsça telif edilen eser, Hân 'Alî Şân'ın emriyle Türkçeye tercüme edilmiş. İstinsah tarihi. H. IX. yüzyıl.

شَرْحُ الْمَنَارِ فِي عِلْمِ اَصُول

Şerhü'l-Menâr fi 'ilmi uşûl

(Nr. 697)

20, 8 × 12, 8 (16 × 8, 7) sm. en-boyunda; 131 yaprak, her sayfada 18 satır. Cildi: sırt, miklep sırtı meşin, mukavva.

Muqbîl b. 'Abdu'llahü's-Seyfî Çerkesü'l-Muhammedî el-Melîki el-Nâsirî adlı hattat tarafından H. 804/M. 1401 yılında nesih hattı ile istinsah edilmiş.

Tercüme mahiyetinde olan eser için zahriyede "Şerh Menâr li'l-musannif bi't-Türki" kaydı var. Müstensihinin müellif olması muhtemel.